

prebliskom (Balada o ozeblinah), s kmetovo porevolucijsko socialno problematiko (Balada o kmetu), z izseki iz sodobne, porevolucijske družbe (Balada o zmagovalcu, Barvni televizijski prenos). Jože Snoj motivno in izrazno razširja svoj tretji cikel s prvinami ljudskih pesmi in narodnih običajev, z njihovim preoblikovanjem (Balada o Krjavljju, Skeč / ... prvi reče: pojmo / drugi reče pijmo / prvi vpraša: kje bomo denar dobili / drugi reče: v materini skrinji / ... , Slovenski vsi sveti). Zavrtje prave erotike z njeno vizionarstvom je razvidno v pesmi Striptease za votle oči.

Tretji cikel pesniške zbirke Balade za glas in raglje je najbolj neenoten. Oba prejšnja cikla, jezikovno zaprta v bivanjsko obredje dneva (prvi) in v klic k akciji (drugi) sta samo uvod, napoved semantično bolj odprtih pesmi tretjega cikla. Možnost opomenjanja neenotnega tretjega cikla, ki je zamejen s socialno-revolucionarno, deloma zgodovinsko-etnografsko tematiko, nastaja samo v odnosu revolucijska preteklost—danes. Modeliranje temelji na otipljivem svetu, na določeni skušnji o njem in šele v model sveta, v slovenski poeziji sicer že aktualiziran, vključuje pesnik Balad polisemantično metaforiko, ji odpira možnost različnih branj. Prva cikla sta motivno in metaforično šele priprava za vstop v branje celovitejših pesniških organizmov z estetsko dodelano strukturo.

M. Zlobec

MIROSLAV SLANA-MIROS: NA ZELENEM OSLU (DZS 1973, opremil avtor, str. 71)

Tretja pesniška zbirka Miroslava Slane (prva Dedova piščal 1971, druga Iz ljubezni do nekaterih reči 1971) se tematsko razlikuje od prvih dveh. Tematsko variacijo domačije, otroštva je nadomestila variacija nove teme: morje in

človek ob njem. Pesniško sporočilo noče biti tematsko razširjeno, noče razpreti novih, drugačnih semantičnih polj: blokira jih enosmernost pesniškega sporočila in hotena smeritev bralčevih aktualizacij teksta.

V prvi ubeseditveni varianti napovedane teme spremlja deskripcijo pesniškega dogajanja ironija (Budnica, Prebujenje morja), ki se še bolj stopnjuje v pesmi Pletivec mrež: pesnikova vizionarna, pogojena identifikacija s plodnostjo rib, polnostjo mreže, varnostjo čolna, rastjo kruha, možnostjo ulova ribe, se v drugem delu pesmi razbije: dosega cilja je porazna, ribič ostane osramočen; riba mu obesi v usta sladkorček, pripne orgle v ušesa in puhne sol v oči.

Pesnikova prizadetost se iz ironične ubeseditve spremeni v socialno. Če pomeni polna mreža rib v pesmi Pletivec mrež za ribiča moralno sramoto, poraz, pomeni že v pesmi Prazne mreže usoda praznih mrež tudi ribičevo usodo: da s polno mrežo zadiham / v njej je vklezano / moje rojstvo. Dilema med etiko in eksistenco je razvidna, sporočena v okviru istega motivnega sklopa.

Pesnikov položaj v svetu je negotov: kliče k »prezračanju tega norega sveta«, k akciji, skupaj z ljubljenjo (Osvežitev). Z Vprašanjem o lastnini morja Miroslav Slana socialno problematiko še zacstri: morje je tistih / ki trepetajo za otroke / pred biči viharja / ... / morje ni tistih / ki z znojem ne zmijejo ostrine kamnov / ... / ki ga spod senčnikov gledajo. Funkcija nove variacije v okviru iste teme je prerez običih resnic v diahroniji človekovega življenja: človekovo življenje je naivno modro (Oslovstvo), dolgočasno in žalostno (Vztrajati), brez temeljnih sprememb (Nenehni danes), iskanje lastnega jaza (Jaz-človek). Ubeseditve je komunikativna, skoraj tendenčna, včasih izzivalna (Dober dan devize), nenehno razpleta med dvema poloma: polnostjo in ele-

mentarnostjo ribičevega bivanja in destrukcijo te polnosti s prihodom potrošniških emblemov. V Polnosti pastirjevanja zmoti pastirsko idilo: / na skali tranzistor / privablja martinčke /, v Aja tutaja: / turisti se kavsajo s hčerkami / za devize / za lepši jutri . . ., v Nasprotjih si kmetice z razpokanimi prsti žele dežja, gospod na ležalni blazini pa sonce in punce. Nasprotja med pristnostjo: morje kot eksistenčni prostor in nepristnostjo: morje kot uživaški prostor, so nenehno ironizirana. Ironija je večinoma splošna, nekonkretna, specifizirana le v pesmi Zeleni Jurij v kopalkah.

Novi variaciji znane teme sta pesmi Pirati in Mit o morskih deklicah: dobo piratov je zamenjala doba brezdelnežev s hašišem, dobo morskih deklic ohranja spomin. Pesniška prizadevanja Miroslava Slane so rezultati govornice morja: morje je neznanec, ki vabi pesnika v spoznavanje abecede svojih globin. Spoznavanje dimenzij ribičeve biti je povezano z etično problematiko: če pomeni za ribiča ulov eksistenco, pomeni za turista ulov le igro, za pesnika etično negativno dejanje, ironijo. Etični konflikt med eksistenčno dovoljenim in prepovedanim je v pesniški zbirki močan, čeprav ironiziran.

Razdelitev pesniške zbirke v štiri razdelke ni funkcionalna in ne utemeljuje posameznih ubeseditvenih variacij na temo morje-človek ob njem. Možnost bralčeve aktualizacije posameznih pesmi je hitra, skoraj brez polisemantičnih mest: razkritost teksta ni povezana z intenziteto pesniškega sporočila, ampak ostaja na nivoju metaforično šibke ubeseditve in konvencionalne leksike.

M. Zlobec

TOMAŽ ŠALAMUN, ARENA

Branje zadnje pesniške zbirke Arena (Lipa Koper, opremil Andraž Šalamun, str. 100) se ne sprašuje več o daljno-

sežnih premikih iz starega v novo, po obračunih z izročilom o odtujenosti pesniškega sporočila. Pokrovo parodiistično rušenje slovenskega pesniškega izročila je samo še spoznavnoteoretsko znamenje, s katerim se je Tomaž Šalamun vpisal v zgodovino slovenskega pesništva zaradi razgibanega sporočila svojih pesmi, zaradi velike odzivnosti pri literarni kritiki in bralcih. Zato se branje Arene ne začne pri Areni sami, ni več sočasno, je tehtanje poskusov z izraznimi možnostmi jezika, ki ga poznamo vsaj iz Bele Itake in Amerike. Nepravilna skladnja, žargon, jezikovne novosti, vpletanje stavkov, besed, naslovov (I made a deal, Ma charge n'est pas mon moi Mon moi n'est pas ma charge) in celotne pesmi (Avtor Bob Perelman) v tujih jezikih ne pomeni več prestrukturiranja pesniških prvin prvih zbirk, ampak samo logično nadaljevanje izvirne pesniške poti. Po zbirki Amerika se pesnikov odnos do ameriške beat generacije, do svojega bivanja v Ameriki, še vedno pojavlja kot refleksija druge civilizacije in kulture proti evropski, do antike (Vergil, Elliottu Andersonu, Peleas, Yeatsov epitafor . . .). Pesnikov odnos do sebe je ambivalenten, razpet med samohvalo in poveličevanjem svojega poklica — / Pesnik je absolutno briljanten / Pesnik je absolutno briljanten, ker je vladar sveta / in samokritik: / Jaz sem največji butec na svetu / Jaz sem največji butec / Jaz sem največji butec na svetu. Ironija samozavedanja je najbolj razvidna v koncu pesmi Dobro jutro: Nemiren in nevaren sem. Rad bi bil / miren in varen. Rad bi umrl tako, / da bi ljudje, ki jih ljubim, stali / okrog mene in jaz bi se s poslednjimi / močmi pretegnil in rekel: / O, smrt, pridi! Nisem živel zaman.

Vprašanje o poeziji, ki ga Šalamun izreka v pesmi Pesnik je absolutno briljanten / Jaz sem tak sveti Jurij, da me nima nihče pravice vprašati / za potni list. / Pesnik smrt ljubi, jo spo-